

*До спеціалізованої вченої ради
41.086.093
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук,
доцента Берназ-Лукавецької Олени Михайлівни
на дисертацію ВОРОТИНЦЕВОЇ ІННИ ВАЛЕРІЇВНИ**

на тему:

**"ЦИВІЛЬНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРАВОВІДНОСИНИ, ЩО
ВИНИКАЮТЬ ПРИ НАБУТТІ СТАТУСУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ-
ПІДПРИЄМЦЯ",**

**поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю «081» Право**

Актуальність теми дослідження. Для сталого розвитку економіки країни необхідним є ефективна робота бізнесу, а саме гнучкого та індивідуального бізнесу – функціонування фізичної особи-підприємця. Це значно посилюється в умовах ситуації, яка склалась на території нашої країни, зокрема, з моменту ведення воєнного стану.

Слід констатувати, що дисертація Воротинцевої Інни Валеріївни присвячена актуальному та недостатньо дослідженому у вітчизняній науці цивільного права питанню цивільних організаційних правовідносин, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця.

В умовах проведення в Україні соціальних та економічних перетворень важливого значення набуває проблема подальшого розвитку і вдосконалення правового регулювання цивільних організаційних відносин, в тому числі, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця.

Зазначене обумовлено перш за все тим, що для відродження підприємницької сфери як найбільш значущої на етапі становлення ринкової економіки в Україні, необхідним є формування сприятливого правового середовища, здатного стати підґрунтям для поетапного розвитку вітчизняного підприємництва.

Сучасне законодавство у підприємницькій сфері не являє собою повноцінну завершену систему норм і, скоріше, може характеризуватися як звід основних положень, що не включає всю різноманітність і багатогранність питань підприємництва, особливо пов'язані з набуттям статусу фізичної особи-підприємця.

Водночас сьогодні цивільне законодавство України перебуває на шляху реформування, що здійснюється в контексті приведення національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Для цього доцільно переглянути сучасні концепції правового регулювання відносин, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця, в тому числі, саме цивільних організаційних відносин, які мають певну специфіку.

Від цього залежить формування підґрунтя для розробки нової законодавчої концепції приватного права з врахуванням вимог європейських стандартів. Крім того поява нових приватних відносин потребує відповідного правового регулювання як у цивільно-правовій сфері, так і в інших галузях права. Все це потребує усунення прогалин у законодавстві, застосування аналогії закону та аналогії права, а також інших подібних способів.

На підставі вище визначеного слід визнати актуальним дисертаційне дослідження Воротинцевої І.В. на тему «Цивільні організаційні правовідносини, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця», метою якого є спеціальне комплексне дослідження теоретичних і практичних проблем цивільних організаційних

правовідносин, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Методологічні засади вдосконалення цивільного законодавства» на 2011-2015 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності і права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний номер 0110U000671), а також плану науково-дослідної роботи кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія» «Цивілістичний вимір інтеграційного розвитку України» на 2016-2020 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» на 2016-2020 роки (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Практичне значення дослідження полягає в тому, що висновки і пропозиції, сформульовані в дисертації, можуть бути використані у: – у науково-дослідній сфері – слугувати підґрунтям для подальшого вдосконалення концепції набуття статусу фізичної особи-підприємця.

Крім того, сформульовані в дисертації висновки розширюють теоретичні уявлення про фізичну особу-підприємця, про захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб;

– у сфері правотворчості – в законотворчій діяльності, у процесі вдосконалення деяких норм цивільного законодавства України. При цьому результати проведеного дослідження можуть бути використані в діяльності суб'єктів правовідносин щодо набуття статусу фізичної особи-підприємця. При розробленні законів і підзаконних актів у цій сфері можуть бути

враховані й використані практичні положення щодо вдосконалення цивільних, договірних відносин у підприємницькій діяльності фізичних осіб-підприємців;

– у навчально-методичній роботі – при підготовці навчальних посібників і науково-методичних рекомендацій з цивільного права при викладанні основних дисциплін – «Цивільне право України» та «Цивільне процесуальне право», «Державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Ступінь обґрунтованості положень і висновків дослідження. Дисертаційне дослідження І.В. Воротинцевої характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що притаманні науковому аналізу. Змісту дисертаційного дослідження притаманна методична і концептуальна цілісність, гармонійність наукового викладу, в цілому позбавленого однобічних чи категоричних висновків. Авторка показала себе вдумливим, принциповим, уважним до деталей науковцем, який ретельно провів аналіз досліджуваних питань.

Розроблені авторкою та викладені у дисертаційному дослідженні наукові положення, висновки і рекомендації мають достатній ступінь обґрунтованості. Авторкою опрацьовано та проаналізовано значну кількість наукових джерел як українських, так й зарубіжних науковців, якісно проаналізовано нормативно-правове регулювання відносин щодо набуття статусу фізичної особи-підприємця.

В процесі дисертаційного дослідження сформульовані наукові положення, висновки та рекомендації, які є обґрунтованими. Вони зроблені з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Методи дослідження, що використовувалися в процесі здійснення дисертаційного дослідження, були обрані відповідно до мети і завдань дослідження, з урахуванням його об'єкта і предмета.

Методологічну основу дисертаційного дослідження складає система взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження, застосування яких забезпечує достовірність знання та вирішення поставлених цілей і завдань. Під час дослідження були використані такі методи: історико-правовий, порівняльно-правовий, системно-структурний, аналітико-синтетичний, логіко-юридичний та інші.

У дисертаційному дослідженні чітко сформульована мета, а також об'єкт і предмет дослідження визначені відповідно до встановлених вимог та дозволяють всебічно проаналізувати проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Дисертаційне дослідження виконано на достатньо високому науковому рівні та належно оформлена. Основні теоретичні та практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладено у 7 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях (5 фахових і 2 зарубіжних) та в 12 тезах доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження написано грамотно, сприймається легко і з інтересом. Список використаних джерел оформлений відповідно до встановлених вимог, зауважень не викликає.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці цивільного права спеціальним комплексним дослідженням цивільних організаційних правовідносин, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця.

Цікавим є висновок авторки про те, що в разі безвинної відповідальності фізичної особи-підприємця, за наявності протиправності та причинного зв'язку між дією і подальшим результатом, ризик виступає суб'єктивною умовою відповідальності (стор. 13).

Заслуговує на увагу висновок про те, що ще одним із засобів захисту прав та інтересів фізичних осіб-підприємців є страхування

підприємницьких ризиків. Необхідність страхування обумовлена наявною ймовірністю настання надзвичайних ситуацій і необхідністю виділення частини суспільного продукту для фінансування запобіжних і захисних заходів. В умовах ринкової економіки роль страхування зростає, оскільки підвищується відповідальність суб'єктів господарювання та підприємницької діяльності за забезпечення безперервності процесу виробництва при настанні непередбачених подій (стор. 165).

Науковий інтерес становить висновок про те, що при охороні цивільно-правових інтересів фізичних осіб-підприємців здійснюється вплив цивільного права на організаційні відносини. Зазначені цивільні відносини фізичних осіб-підприємців спрямовані на впорядкування (нормалізацію) майнових або немайнових (організаційних) відносин фізичних осіб-підприємців. У структурі таких соціальних зв'язків серед безлічі юридично захищених правових інтересів слід виокремити активний інтерес, спрямований на зміну правового статусу. Відповідно, опосередковуючий його цивільно-правовий інтерес є формою реалізації регулятивної функції цивільного права, в тому числі представляє головну рису цивільно-правового методу – правову ініціативу (стор. 172).

Крім того, в дисертаційному дослідженні є багато інших цікавих висновків та пропозицій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Попри позитивну оцінку дисертаційного дослідження Воротинцевої Інни Валеріївни, необхідно звернути увагу й на те, що у дисертаційному дослідженні мають місце суперечливі положення, які потребують додаткової аргументації.

Проте в дисертації є певні недоліки, а також окремі положення і проблеми, які можуть стати підґрунтям для дискусій:

1) При дослідженні організаційних цивільних правовідносин та наданні їх класифікації, авторка лише згадує про їхній поділ залежно від

підстав виникнення, проте не конкретизує такі положення, не наводить прикладів. У зв'язку з чим хотілося почути думку автора з цього приводу.

2) На с. 102 авторка вказує на те, що посидання цивільних і підприємницьких прав носить постійний характер, аж до ступеня змішування. При цьому правовий статус фізичної особи-підприємця характеризується приналежністю до фізичних осіб, на яких лежить і частина прав юридичної особи. Разом з тим, доцільно було визначити співвідношення таких правових категорій, як «фізична особа-підприсмець» та юридична особа.

3) При дослідженні питань цивільно-правового захисту прав та інтересів при набутті статусу фізичної особи-підприємця доцільно було б навести більше прикладів аналізу зарубіжної практики, щодо вирішення теоретичних та практичних проблем. Тому роботу збагатив би аналіз норм законодавства зарубіжних країн на предмет їх можливого врахування при оновленні національного законодавства.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що Воротинцевою Інною Валеріївною здійснено дослідження на тему «Цивільні організаційні правовідносини, що виникають при набутті статусу фізичної особи-підприємця», характеризується актуальністю, науковою новизною його положень та відповідною обґрунтованістю висновків.

Загалом дисертаційне дослідження є самостійним завершеним науковим дослідженням, в ході якого розв'язане конкретне наукове завдання, що має істотне значення для науки цивільного права.

Рецензована дисертаційна робота відповідає вимогам та вимогам Постанови КМУ від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її авторка Воротинцева Інна

Валеріївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права

НУ «Одеська юридична академія»

О.Берназ-Лукавецька

О.БЕРНАЗ-ЛУКАВЕЦЬКА

*Підпис О.Берназ-Лукавецької засвідчую
Власний секретар Виконавчого управління
"Одеська юридична академія"*

